

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 kwietnia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. w Z. odmówił R. W. prawa do renty socjalnej. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku „o rencie socjalnej” (Dz. U. 135/03 poz. 1268 z późn. zm.) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia;
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia;
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy renta socjalna nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej lub pobierającej świadczenie o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych, renty strukturalnej, a także osobie uprawnionej do zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Wnioskodawczyni nie ma prawa do renty socjalnej bowiem od 1 czerwca 1997 roku pobiera rentę I grupy inwalidzkiej dla ucznia – studenta, która jest tożsama z rentą z tytułu niezdolności do pracy (decyzja k.10).

W dniu 27 kwietnia 2018 roku wnioskodawczyi zaskrzyła decyzję i podniosła, iż ZUS błędnie przyjął, iż jest uprawniona do renty inwalidzkiej bowiem rentę uczniowską uzyskała będąc w II klasie szkoły zawodowej i nigdy nie będzie pracowała a co za tym idzie nie uzyska prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Nie zgadza się z odmową przekształcenia renty uczniowskiej w rentę socjalną i możliwości pobierania jej wraz z rentą rodzinną (odwołanie k. 3).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w uzasadnieniu decyzji. Dodatkowo podniesiono, iż celem renty uczniowskiej jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. Skoro celem przyznania renty socjalnej jest zabezpieczenie środków do życia osobie, u której inwalidztwo powstało przed rozpoczęciem pracy zarobkowej, to w przypadku osób, które już mają przyznaną rentę z tytułu niezdolności do pracy nie ma potrzeby dodatkowego przyznawania renty socjalnej. Ponadto w przepisach o rencie socjalnej nie przewidziano zbiegu prawa do renty socjalnej z rentą z tytułu niezdolności do pracy. Dodatkowo decyzją z 10 października 2016 roku przyznano wnioskodawczyni rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz prawo do dodatku pielęgnacyjnego do 30 września 2021 roku (odpowiedź na odwołania k.4).

W piśmie z dnia 5 października 2018 roku pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o przekształcenie prawa wnioskodawczyni do renty, określanej przez organ rentowy jako renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, w kontynuacji renty uczniowskiej, w rentę socjalną (połączalną z rentą rodzinną) lub alternatywnie: ustalenie, iż świadczenie przyznane wnioskodawczyni nie powinno być kwalifikowane jako prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy lecz jako renta socjalna (pismo k.16).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni R. W. urodziła się (...) (wniosek o przyznanie renty socjalnej akta ZUS).

Decyzją z dnia 26 czerwca 1997 roku ubezpieczona ma przyznaną, od 1 czerwca 1997 roku, rentę I grupy inwalidzkiej dla ucznia – studenta oraz do dodatku pielęgnacyjnego (decyzja k.8 akt ZUS plik II).

W dniu 8 stycznia 2018 roku ubezpieczona złożyła wniosek o prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu J. W. (wniosek k. 1-10 akt ZUS plik III).

Decyzją z dnia 16 kwietnia 2018 roku ZUS przyznał prawo do renty rodzinnej od 10 grudnia 2017 roku, czyli od daty śmierci ojca. Jednocześnie organ rentowy wstrzymał wypłatę uprzednio wypłacanej renty, gdyż może być wypłacane tylko jedno świadczenie a oba są w jednakowej wysokości (decyzja k. 7-8 akt ZUS plik III).

Wnioskodawczyni nie zaskarżyła powyższej decyzji (okoliczność bezporna).

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd oddalił wnioski pełnomocnika wnioskodawczyni o przesłuchanie świadka Z. B. na okoliczność stanu zdrowia wnioskodawczyni oraz okresu kiedy powstała i została zdiagnozowana niepełnosprawność i niezdolność do pracy a także na okoliczność rozwoju choroby, oraz wniosków o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych sądowych z zakresu okulistyki i neurologii na okoliczność, że naruszenie sprawności organizmu powstało przed ukończeniem przez nią 18 roku życia, i że jest ono przyczyną całkowitej niezdolności do pracy i ma charakter trwały.

Wnioski te były całkowicie nieprzydatne do rozstrzygnięcia sporu, bowiem po pierwsze: powołane okoliczności nie były sporne w sprawie, a po wtóre: spór sprowadza się do sporu prawnego i dotyczy wyłącznie interpretacji przepisów. Ponieważ dowody przeprowadza się zgodnie z art. 227 kpc jedynie na okoliczności sporne i istotne – wnioski podlegały oddaleniu.

Sąd Okręgowy zważył , co następuje:

Odwołanie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 z późn. zm.) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18 roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia;
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej,

przy czym osobie, która spełnia powyższe warunki przysługuje renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała albo renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa, która przysługuje przez okres wskazany w decyzji jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Natomiast zgodnie z art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 z późn. zm.) uczniom szkół ponadpodstawowych, studentom szkół wyższych i uczestnikom studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej, którzy stali się inwalidami I lub II grupy w czasie uczęszczania do szkoły lub odbywania studiów, przysługuje prawo do renty inwalidzkiej.

Osoby, które nabyły prawo do ww świadczenia, zwanego rentą uczniowską, zachowują do niego prawo pod rządami zmienionych przepisów, o czym stanowi art. 180 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 z późn. zm.).

Zważywszy na cel, charakter a przede wszystkim przesłanki nabycia świadczeń w postaci renty uczniowskiej i renty socjalnej, stwierdzić należy, iż są one swoimi odpowiednikami przyznawanymi pod rządami różnych ustaw.

Ponieważ prawo wnioskodawczyni do renty uczniowskiej nigdy nie wygasło z powodu odzyskania zdolności do pracy, nie może ona domagać się analogicznego świadczenia.

Podobne stanowisko wielokrotnie zajmowała judykatura. Przykładowo wskazać należy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie I UK 382/14, w którym stwierdzono, iż artykuł 61 u.e.r.f.u.s. nie ma zastosowania

do rent uczniowskich/studenckich z tytułu niezdolności do pracy. Prawo do tego świadczenia nie tylko nie było nabywane na warunkach określonych w art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 tej ustawy, ale jego podstawę stanowił przepis art. 63 nieobowiązującej już ustawy z 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Wprowadził art. 180 ust. 1 u.e.r.f.u.s. gwarantował osobom, które nabyły uprawnienia rentowe na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zachowanie tych praw pod rządami ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale tylko tak długo, jak długo spełniały one warunki do dalszego pobierania świadczenia. Jeśli zatem prawo do renty uczniowskiej ustało z powodu ustąpienia całkowitej niezdolności do pracy świadczeniobiorcy, nie może ono zostać przywrócone w razie ponownego stwierdzenia owej niezdolności, gdyż - jak wskazano wyżej - spełnienie po dniu 1 stycznia 1999 r. przesłanek określonych w art. 63 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin nie implikuje powstania prawa do tegoż świadczenia, skoro prawa takiego nie przewidują przepisy obecnie obowiązującej ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Funkcję zbliżoną do dawnej renty uczniowskiej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy spełnia obecnie renta socjalna.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, iż omawiany przepis (art. 63), obowiązujący do dnia 1 stycznia 1999 r., zawierał normę statuującą prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy dla uczniów szkół ponadpodstawowych, studentów szkół wyższych (do 15 listopada 1991 r. również uczestników studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej), którzy stali się całkowicie niezdolni do pracy w czasie uczęszczania do szkoły lub odbywania studiów. Było to świadczenie z ubezpieczenia społecznego pracowników, udzielane niepozostającym w stosunku zatrudnienia uczniom szkół ponadpodstawowych, a więc w systemie świadczeń z ubezpieczenia społecznego pracowników wyjątkowe. Mogło być wobec tego traktowane nie jako przysługujące w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego, lecz tylko jako świadczenie wypłacane z funduszy instytucji ubezpieczeniowej w związku z zaistnieniem okoliczności podobnych do ryzyka objętego ubezpieczeniem (powstaniem niezdolności do pracy). Renta, przewidziana w art. 63 ust. 1, mieszczącym się w dziale III, rozdziale 3 ustawy o z.e.p., dotyczącym świadczeń dla niektórych osób niebędących pracownikami oraz niebędących także - z innego tytułu - podmiotami stosunku ubezpieczenia społecznego (por. art. 4 i 4¹ ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych - jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.), sytuowała się jako świadczenie jednostronne, niezależne od składki na ubezpieczenie, spełniające funkcję socjalną wobec podmiotów pozostających poza ubezpieczeniem. Była zatem traktowana jako świadczenie szczególnego rodzaju, co przesądzało o konieczności ścisłej interpretacji warunków jej przysługiwania. Celem tej regulacji była ochrona ludzi młodych, którzy przed podjęciem pracy, już w trakcie uczęszczania do szkoły i przysposabiania się dopiero do przyszłego zawodu, stali się całkowicie niezdolni do wykonywania w przyszłości zatrudnienia w normalnych warunkach, z utratą perspektyw samodzielnego utrzymania się w przyszłości. W swych orzeczeniach Sąd Najwyższy jednolicie wskazywał, że tzw. "renta uczniowska" przysługuje tylko wówczas, gdy ubezpieczeni stali się (w ówczesnym brzmieniu przepisu) inwalidami I lub II grupy w czasie uczęszczania do szkoły lub odbywania studiów (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 1987 r., III UZP 42/87, OSNCP 1989 nr 3, poz. 46, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1988 r., II URN 237/88, OSNCP 1990 nr 12, poz. 157 oraz OSP 1990 nr 10, poz. 741, z glosą H. Pławuckiej). Przesłanką prawa do świadczenia ustawodawca uczynił utratę możliwości dalszego pobierania nauki w szkole ponadpodstawowej (a tym samym zdobycia zawodu odpowiedniego do stanu zdrowia), toteż datę powstania niezdolności do pracy wiązał z czasem uczęszczania do szkoły nawet wówczas, gdy niezdolność ta powstała dopiero na skutek istotnego pogorszenia się stanu zdrowia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1988 r., II URN 237/88, OSNCP 1990 nr 12, poz. 157; z dnia 6 kwietnia 2001 r., II UKN 313/00, OSNAPiUS 2002 nr 24, poz. 604; z dnia 19 września 2003 r., II UK 39/03, L.). Podkreślano przy tym konieczność wykazania czasowego, a nie przyczynowego związku powstania całkowitej niezdolności do pracy z uczęszczaniem do szkoły (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2000 r., II UKN 431/99, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 51).

Podobnie orzekł także Sąd Okręgowy w Poznaniu w wyroku z dnia 30 maja 2018 r., w sprawie VII U 380/18.

Podkreślić również należy, za cytowanymi sądami, iż renta socjalna jest świadczeniem mającym szczególny charakter. Analiza przesłanek nabycia prawa do tego świadczenia, wśród których brak jest przecież wymogu posiadania jakiegokolwiek stażu ubezpieczeniowego, wskazuje jednoznacznie, iż jest ono przyznawane osobom, które ze względu

na stan zdrowia powodujący całkowitą niezdolność do pracy powstałą wskutek naruszenia sprawności organizmu powstałego przed wejściem na rynek pracy, nie miały możliwości "wypracowania" stażu ubezpieczeniowego, który dawałby im podstawę do skutecznego ubiegania się przynajmniej o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Renta socjalna stanowi więc świadczenie o charakterze zabezpieczającym, kompensującym brak możliwości uzyskania uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, a jej celem jest zapewnienie osobie spełniającej ustawowe warunki do przyznania tego świadczenia środków finansowych niezbędnych do życia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. I UK 343/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2008 r., sygn. I UK 264/07, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2010 r., sygn. II UK 172/09).

Jeśli o rentę socjalną ubiega się osoba, która nie tylko spełnia warunki nabycia prawa do któregośkolwiek ze świadczeń wymienionych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 982), ale również posiada ustalone prawo do któregośkolwiek z tych świadczeń, to przyznanie jej prawa do renty socjalnej nie jest możliwe, gdyż byłoby to sprzeczne z celem ustawy, dla którego renta socjalna została ustanowiona (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2014 r., sygn. III AUa 266/14).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że ustalenie dla odwołującej prawa do renty inwalidzkiej, przyznanej na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (tzw. renta inwalidzka uczniowska) wyklucza możliwość nabycia przez nią prawa do renty socjalnej.

Powyższe wynika jednoznacznie z treści cytowanego powyżej art. 7 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Świadczenie w postaci renty inwalidzkiej zostało wymienione w treści tego przepisu jako wykluczające ustalenie prawa do renty socjalnej. Renta, która była przyznawana w oparciu o przepis art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, choć potocznie zwana uczniowską jest w istocie rentą inwalidzką.

W związku z powyższym odwołanie wnioskodawczyni nie mogło zostać uwzględnione.

Odnosząc się z kolei do wniosków alternatywnych pełnomocnika ubezpieczonej wskazać należy, iż również one nie mogą zostać uwzględnione.

W pierwszej kolejności warto zauważyć, że decyzje organu rentowego w sprawach dotyczących świadczeń z ubezpieczenia rentowego mają charakter deklaratoryjny. Organ rentowy stwierdza jedynie, czy zostały spełnione ustawowe warunki nabycia prawa do wnioskowanego świadczenia. Postępowanie sądowe w sprawach dotyczących ubezpieczenia rentowego wszczynane jest w wyniku wniesienia przez ubezpieczonego odwołania od decyzji organu rentowego. Jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego

w chwili wydawania decyzji. Inaczej mówiąc - o zasadności przyznania lub odmowy przyznania świadczenia decydują okoliczności istniejące w chwili ustalania do niego prawa. Postępowanie dowodowe przed sądem jest bowiem postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy.

Postępowanie cywilne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest wszczynane wniesieniem przez ubezpieczonego odwołania od decyzji organu rentowego lub orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności albo odwołania w razie niewydania przez organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności decyzji lub orzeczenia w terminie 2 miesięcy od zgłoszenia roszczenia. Wytoczenie powództwa w tych sprawach jest niedopuszczalne. W orzecznictwie przyjmuje się, że dochodzenie przed sądem prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹ § 4, a treść decyzji, od której wniesiono odwołanie, wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu (zob. postanowienie SN z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000, nr 15, poz. 601; wyrok SN z dnia 23 listopada 1999 r., II UKN 204/99, OSNP 2001, nr 5, poz. 169).

Zgodnie z tezą reprezentowaną w orzecznictwie, w postępowaniu cywilnym w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz rozstrzygnięcia sądu (zob. uzasadnienie postanowienia SN z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000, nr 15, poz. 601; wyrok SA w Lublinie z dnia 25 lutego 2014 r., III AUa 821/13, LEX nr 1438090; por. także wyrok SN z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002, nr 5, poz. 121; wyrok SN z dnia 2 października 2008 r., I UK 88/08, OSNP 2010, nr 7–8, poz. 100; wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210; wyrok SN z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499; postanowienie SN z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; postanowienie SN z dnia 10 marca 2011 r., III UZ 1/11, LEX nr 846597). Decyzja zapada po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, którego przedmiotem i celem jest ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego lub ich wysokości. Ubezpieczony przedstawia w nim wszelkie okoliczności wiążące się z warunkami stawianymi przez ustawę dla przyznania lub ustalania wysokości świadczeń. W późniejszym postępowaniu, wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, zgodnie z systemem orzekania w sprawach z tego zakresu, sąd nie rozstrzyga o zasadności wniosku, lecz o prawidłowości zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego, w związku z czym nie ustala prawa do świadczeń, i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie związane z prawem lub wysokością świadczenia objętego decyzją, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do zaskarżonej decyzji (art. 477 § 2, art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} kpc).

Jak z tego wynika sąd rozpoznający odwołanie ograniczony jest do badania zasadności zaskarżonej decyzji, a ta dotyczyła prawa do renty socjalnej. Sąd nie jest uprawniony w tym postępowaniu do dokonania przekształcenia, służącego wnioskodawcy świadczenia, w rentę socjalną, gdyż nie było to przedmiotem decyzji.

Na marginesie jedynie wskazać należy, iż mając na względzie rozważania przytoczone w niniejszej sprawie wniosek taki miałby niewielkie szanse powodzenia uwagi na treść art. 180 ustawy o emeryturach i rentach z FUS .

Inaczej przedstawiałaby się jednak, w ocenie sądu, sytuacja zaskarżenia decyzji o wstrzymaniu wypłaty renty uczniowskiej – zbliżonej charakterem do renty socjalnej, w związku z przyznaniem prawa do renty rodzinnej. Decyzji, która o tym przesądziła wnioskodawcy jednak nie zakwestionowała.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawcy.

11 II 2019 roku.